

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

ניתן ביום 18 נובמבר 2015

המערער

עומר רדואן

-

המשיב

המוסד לביטוח לאומי

לפני: השופטת רוגית רוזנפלד, השופטת סיגל דוידוב מוטולה, השופטת אביטל רימון-קפלן

נציג ציבור (עובדים) מר נתן מאיר, נציג ציבור (מעסיקים) מר מיכה ינון

בשם המערער - עו"ד חיים קינן

בשם המשיב - עו"ד חגי פרנקל, עו"ד רולן ספז

פסק דין

השופטת רוגית רוזנפלד

פתח דבר

1. המערער הינו מוגבל בניידות בשיעור 100%. המוסד לביטוח לאומי זקף למערער חוב בגין החזר הלוואה עומדת, וכן בגין החזר קצבת ניידות ששולמה לו מיום 1.1.2003 ועד ליום 31.5.2005. לטענת המוסד, החוב נוצר למערער מאחר שבידי אביו של המערער, מר חסן עומר (להלן: **האב**) המשמש כאפוטרופסו ומורשה נהיגה שלו, לא היה רישיון נהיגה בתוקף בתקופה הרלוונטית. כך אירע שלמערער לא היה "מורשה נהיגה" כמשמעו בהסכם בדבר גמלת ניידות מיום 1.6.1977. משהמערער לא שילם את חובו, הגיש המוסד לביטוח לאומי תביעה לבית הדין האזורי. בית הדין קיבל את התביעה, מן הטעם שהמערער באמצעות אפוטרופסו לא דיווח למוסד לביטוח לאומי על שינוי בפרטים מהותיים עליהם הצהיר בטופס התביעה לגמלת ניידות (השופטת מיכל פריימן; בלי' 3955/07). על כך סב הערעור שלפנינו.

הרקע העובדתי

2. המערער, יליד 1977, נפגע בתאונת דרכים ביום 18.8.1994 ופגיעתו הוכרה כתאונה בעבודה. בתאונה נפגע המערער פגיעה קוגניטיבית, הוא נותר מרותק לכיסא גלגלים,

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

ונקבעה לו דרגת נכות בשיעור 100%. החל מיום 19.11.1995 משמש אביו של המערער, מר עומר חסן, כאפוטרופסו בהתאם לצו מינוי מבית הדין השרעי בעכו.

3. ביום 27.6.1995 הגיש המערער תביעה באמצעות אביו לגמלת ניידות, בהתאם להוראות ההסכם בדבר גמלת ניידות מיום 1.6.1977 בין ממשלת ישראל בשם מדינת ישראל ובין המוסד לביטוח לאומי. בתביעתו ביקש המערער קצבת ניידות והלוואה עומדת למי שאינו בעל רישיון נהיגה בר תוקף.

לפי סעיף 5(ג) להסכם הניידות, למוגבל בניידות שאין לו רישיון נהיגה בר תוקף, תינתן הלוואה עומדת לרכישת רכב, אם נקבעו לו לפחות 60% מוגבלות בניידות ומתקיימים בו שני תנאים, שאחד מהם, הרלוונטי לענייננו הוא שיש לו **מורשה נהיגה** הדואג לצרכיו, מסוגל ומתחייב להסיעו באורח קבע למען צרכיו היום יומיים.

עקב מצבו הרפואי של המערער, נרשם האב כ"מורשה נהיגה" ברכב. **"מורשה נהיגה"**, בהתאם להוראות הסכם הניידות מוגדר כ"קרב משפחה" או כ"מי שסועד את המוגבל בניידות במרבית שעות היממה", **"אם בידו רישיון נהיגה בר תוקף, המוסד אישר כי הוא רשאי לנהוג ברכב של המוגבל בניידות ובתנאי שהוא והמוגבל בניידות חתמו על כתב התחייבות כאמור בסעיף 3(א) "**. נוכח זאת ובהתאם להוראות סעיף 3(א) להסכם הניידות, חתם האב על כתב התחייבות. במסגרת כתב התחייבות התחייב האב להודיע למוסד על כל שינוי שעשוי להשפיע על זכאותו של המערער להטבות בניידות. תביעתו של המערער אושרה והוא הוכר על ידי המוסד לביטוח לאומי כמוגבל בניידות בשיעור 100%. בהתאם, קיבל המערער קצבת ניידות מחודש נובמבר 1995. ביום 24.11.1995 רכש המערער כלי רכב מסוג שברולט אלרו 2,400 סמ"ק, שנת ייצור 1996, תוך מימוש הטבות בניידות.

4. ביום 6.9.2000 הגיש המערער באמצעות אביו תביעה שנייה לגמלת ניידות. גם במסגרת תביעה זו חתם האב על כתב התחייבות כאמור. ביום 14.11.2000 החליטה ועדה לעניין רכב מיוחד לאשר למערער הלוואה עומדת לרכישת רכב. ביום 12.11.2000 רכש המערער כלי רכב מסוג שברולט אלרו 2,400 סמ"ק, שנת ייצור 2001, באמצעות הלוואה עומדת.

5. ביום 15.5.2002 פג תוקף רישיון הנהיגה של האב מחמת אי תשלום קנסות. האב קיבל רישיון זמני שהיה בתוקף מיום 10.6.2002 ועד ליום 10.12.2002. אין מחלוקת שממועד

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

זה לא היה האב בעל רישיון בר תוקף. ביום 19.12.2004 שב המערער והגיש באמצעות אביו תביעה שלישית להטבות על פי הסכם הניידות. גם במסגרת תביעה זו חתם האב כי הוא מורשה נהיגה של המערער, על אף שבאותו מועד לא החזיק ברישיון נהיגה תקף.

6. ביום 24.5.2005 הודיע המוסד לאביו של המערער כי מאחר שפג תוקף רישיון הנהיגה שלו ביום 15.5.2002 ולא חודש מאז, חדל להתקיים תנאי מהתנאים המזכים בהטבות בניידות. לפיכך יופסק תשלום קצבת הניידות המשולמת לו החל מיום 1.6.2002. זאת בהתאם לסעיף 20(א)(3) להסכם הניידות. כמו כן הודיע המוסד כי המערער חייב בהחזר הלוואה עומדת בהתאם לסעיף 12(א)(6) להסכם. בהתאם לסעיף 12(ד)(1) להסכם הניידות חויב המערער להשיב את הלוואה העומדת החל מיום 1.6.2003, דהיינו, בחלוף 12 חודשים מיום שחדלו להתקיים התנאים המזכים למתן הלוואה. נוכח האמור הודיע המוסד למערער כי נזקף לו חוב בגין קצבת ניידות ובגין החזר הלוואה עומדת, וכי הטיפול בתביעתו להטבות בניידות הופסק עד להחזרת החוב במלואו. בעקבות מכתב זה המציא האב למוסד אישור על רישיון הנהיגה הזמני שניתן לו עד ליום 10.12.2002. בהתאם, הודיע המוסד למערער ביום 23.6.2005 כי תשלום קצבת הניידות יופסק ביום 1.1.2003, וכי הוא חייב בהחזר הלוואה העומדת לפי מועד ההפרה 1.1.2003. כל זאת על פי הוראת סעיף 12(א)(7) להסכם הניידות הקובעת כי עילה להחזר הלוואה עומדת היא ש"המוגבל בניידות או האפטרופוס שלו או קרוב המשפחה, לפי הענין, הפרו את התחייבויותיהם כלפי המוסד". כמו כן הודיע המוסד למערער כי הטיפול בתביעתו לקבלת הטבות בניידות מופסק עד להסדרת החוב במלואו.

7. משלא החזיר המערער את חובו למוסד, הגיש המוסד ביום 19.11.2007 את תביעתו לבית הדין האזורי להחזר הטבות בניידות וקצבת ניידות. בתביעתו טען המוסד כי מאז 1.1.2003 אין למערער "מורשה נהיגה" בעל רישיון נהיגה בר תוקף, שאושר מראש ובכתב כאמור בהסכם הניידות. לפיכך, חדל להתקיים במערער אחד התנאים המזכים בהטבות על פי הסכם הניידות. ממועד זה נוהגים ברכב נהגים שאינם מורשים לכך, בניגוד להסכם. משכך הפר המערער את חובותיו על פי הסכם הניידות ודי בכך לבסס את חובתו להחזיר את הלוואה העומדת שקיבל. סכום החוב, כפי ששוערך על ידי המוסד ביום 24.12.2008, בעת הגשת כתב התביעה המתוקן על ידו, הועמד על סך 38,042 ש"ח.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

8. יצוין כי ביום 23.8.2003 נישא המערער לגבי עומר פאטמה, והחל מיום 1.12.2003 שמה הוסף לפוליסה של חברת הביטוח המבטחת את כלי הרכב. לטענת האב בבית הדין האזורי, גב' פאטמה עומדת בכל התנאים הדרושים לשמש כמורשת נהיגה מטעם המערער, וממועד נישואיהם היא שימשה כמורשת נהיגה מטעמו. בתקופה שממועד התליית רישונו של האב ועד למועד נישואי המערער שימש אחיו של המערער, מר עומר מזיד, כמורשה נהיגה. לפיכך, התנאים המזכים את המערער בקצבת ניידות ובהלוואה עומדת לא חדלו מלהתקיים. עוד טען האב כי רישונו הותלה מחמת אי תשלום קנסות, ועל כן, אין לראותו כמי שאין בידו רישיון נהיגה בר תוקף. כמו כן טען האב כי הודיע בעל פה למוסד על התליית רישונו, ועדכן כי תפקיד מורשה הנהיגה יועבר לגבי פאטמה. כמו כן טען האב כי גם אם חלה תקלה כלשהי לפרק זמן קצר בקיום התנאי המזכה בהטבות על פי הסכם הניידות, לא הייתה תקלה זו בדיעתו או בשליטתו של המערער עצמו, שהוא כאמור, חסוי. האב הוסיף עוד וטען כי על המוסד מוטלת החובה לפקח על קיום התנאי הבסיסי למורשה נהיגה בדבר קיומו של רישיון נהיגה בתוקף.

ההליך לפני בית הדין האזורי ופסק הדין

9. ביום 10.11.2009 הצדדים הגיעו להסכמה כי עניינו של המערער יועבר להתייעצות נוספת במוסד. זאת, בשים לב לכך שהמערער הוא חסוי. ביום 24.12.2009 הודיע המוסד כי אין שינוי בעמדתו, מאחר שבתקופה שמיום 10.12.2002 ועד ליום 23.1.2005 לא היה מורשה נהיגה שינהג ברכב המערער. המוסד הבהיר כי בתביעת המערער מיום 19.12.2004, שהגיש אביו בשמו, ציין האב כי הוא זה אשר ינהג עבור המערער, בזמן שלא היה בידו בעל רישיון נהיגה בר תוקף, ובכך הפר את הוראות ההסכם. האב לא ציין כי אשתו של המערער תשמש כמורשת נהיגה במקומו, ורישיונה הוגש למוסד רק ביום 23.1.2005. המוסד ציין כי המערער רשאי לפנות לוועדה לבחינת חובות בבקשה לביטול החוב. בעקבות זאת פנה המערער באמצעות אביו לוועדה לבחינת חובות, אשר החליטה כי החוב עומד בעינו ואין לבטלו. זאת נוכח הפרת הסכם הניידות.

10. בפסק דינו, עמד בית הדין האזורי על תכליתו של הסכם הניידות, ולאורה הדגיש, כי מוטלת הייתה חובה על אביו של המערער ליידע את המוסד על שלילת רישיון הנהיגה שברשותו. נוכח זאת דחה בית הדין את טענת המערער כי על המוסד הייתה מוטלת החובה לבדוק האם יש לו מורשה נהיגה כדין. כמו כן דחה בית הדין את טענת האב

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

לפיה עדכן את המוסד על שלילת רישיונו, וקבע כי לא רק שהוא לא עשה כן, אלא שביום 19.12.2004 חתם על התחייבות לפיה הוא מורשה הנהיגה מטעם המערער, בעת שידע כי רישיונו אינו בתוקף. אין משמעות לסיבה בגינה נשלל הרישיון, מאחר שבפועל לא היה רשאי האב להסיע את המערער כאשר אין בידו רישיון נהיגה בתוקף. בית הדין קבע עוד, כי לא הוכח שאחיו של המערער עונה על התנאים בהסכם הניידות לשמש כמורשה נהיגה. אשר לטענת האב כי פאטמה, אשתו של המערער, החליפה אותו כמורשה נהיגה, קבע בית הדין כי המערער נישא לפאטמה רק ביום 23.8.2003. פאטמה העידה כי לפני מועד זה לא הייתה בקשר עם המשפחה, ולא הוכח כי היא הייתה יכולה לשמש מורשית נהיגה עבור המערער. כמו כן, פאטמה צורפה לפוליסת הביטוח כנהגת נוספת רק ביום 11.12.2003, ולא ממועד הנישואין. בעת הגשת התביעה השלישית למוסד ביום 19.12.2004 לא ציין האב כי מורשית הנהיגה היא פאטמה, אלא הוא עצמו, ועל יסוד זה אושרה התביעה לקבלת הטבות בניידות על פי ההסכם. נוכח האמור קבע בית הדין האזורי כי ממועד שלילת רישיונו של האב ביום 10.12.2002 ובוודאי שעד למועד הגשת התביעה השלישית ביום 19.12.2004, לא היה למערער מורשה נהיגה. לפיכך, חדל להתקיים במערער תנאי מהתנאים המזכים כאמור בהסכם הניידות. בית הדין ציין כי אף אם היה מקבל את טענת המערער לפיה פאטמה הייתה יכולה לשמש כמורשית נהיגה, עדיין הופר ההסכם בתקופה שמיום 10.12.2002 ועד ליום 11.12.2003, דהיינו, תקופה העולה על 12 חודשים על פי הוראת סעיף 12(ד) להסכם. נוכח זאת קבע בית הדין כי המערער, באמצעות אביו, לא דיווח למוסד על שינוי בפרטים מהותיים עליהם הצהיר ואשר יש בהם להשפיע על זכאותו לקבלת קצבת ניידות ולהלוואה עומדת. בעקבות זאת המשיך המערער לקבל קצבת ניידות והלוואה עומדת שלא כדין עד לשנת 2005. אביו של המערער הצהיר הצהרות כוזבות ולא עמד בתנאי כתב ההתחייבות, ומשכך אין לקבל טענתו כי המוסד נהג בחוסר תום לב בהתנהלותו מול המערער. לאור כלל האמור קיבל בית הדין את התביעה וקבע כי בדין התבקש המערער להשיב את קצבת הניידות וההלוואה העומדת, וכי המוסד זכאי להחזיר אותן הטבות מיום 1.1.2003 ועד ליום 31.5.2005.

הערעור

עיקר טענות המערער

11. המערער טוען כי בהסכם הניידות נפל פגם מהותי בכך שאינו מבחין בין מוגבל בניידות בעל כשרות משפטית, ובין מוגבל בניידות חסוי, כמו גם בכך שאינו מבחין בין החסוי

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

ובין האפורטרופוס שמונה לו על פי דין. מדיניות המוסד לגבי יישום ההסכם אף היא אינה עורכת את ההבחנה האמורה. לגישתו של המערער, קיים הבדל מהותי בין מצב בו המוגבל בניידות מודע או שותף להפרת הסכם הניידות, ובין מצב בו המוגבל החסוי אינו מודע כלל למתרחש בעניינו. במצב השני, אין זה סביר לראות את החסוי המוגבל בניידות כמי שהפר את תנאי הסכם הניידות. במקרה כזה, יש לצמצם את הוראת סעיף 12(א)(7) המחייבת את המוגבל בניידות להחזיר את החלואה העומדת במקרה של הפרת כתב ההתחייבות, כך שזו תוחל רק על מוגבלים בניידות שאינם חסויים. כמו כן, ובהתאם לתכלית הסכם הניידות, יש לפרשו כהסכם המטיל על המוסד חובת פיקוח על פעולותיו של האפורטרופוס על החסוי. זאת, כפי שפורש סעיף 304 בחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשנ"ה-1995 לעניין חובת הפיקוח על "מקבל גמלה", אשר לידו הנאמנות מועברים כספי המבוטח הנכה. המערער מדגיש כי על פי הוראת סעיף 7(ג) להסכם הניידות, מוסמך המוסד לבדוק אם מתקיימים במורשה נהיגה שאינו קרוב משפחה של המוגבל בניידות התנאים הקבועים בהסכם. לטענתו, סעיף זה אינו פוטר את המוסד מפיקוח מינימאלי גם על מורשה נהיגה, שהוא קרוב משפחה של חסוי המוגבל בניידות, וזאת כדי להבטיח קיומו של רישיון נהיגה בתוקף.

12. בהיקש לעניינו טוען המערער, כי בהתנהלות המוסד מולו לא התחשב המוסד בכך שמדובר בחסוי, ועל אף שידע כי רישיונו של האב יפוג ביום 15.5.2002, לא דרש ממנו שיציג רישיון נהיגה בתוקף. אילו היה ממלא המוסד את חובתו ונוהג כלפי המערער בתום לב וביושר, היה המוסד פונה לאב ומתריע כי עליו להמציא רישיון בתוקף או לדאוג כי אחר ישמש כמורשה נהיגה מטעם המערער. המוסד השתהה ופנה למערער רק כשלוש שנים לאחר פקיעת רישיון האב. בגלל מחדלו של המוסד נקלע המערער החסוי למצב בו הוא נתבע להחזיר הטבות ששולמו לו שלא כדין במשך שלוש שנים, ונוסף על כך הופעלה נגדו סנקציה: הטיפול בתביעתו לקבלת הטבות בניידות הופסק עד החזר החוב. בקשר לכך מוסיף המערער כי הסכם הניידות קובע כי תשלום הקצבה יופסק. ההסכם אינו קובע שהקצבה תישלל עד תשלום מלא של החוב, אלא עד שתוגש תביעה חדשה שתמלא אחר הוראות ההסכם. כך הם פני הדברים גם לגבי החלואה עומדת. לפיכך, ונוכח התנהלותו הבלתי סבירה של המוסד, נשללו מן המערער הטבות על פי הסכם הניידות לתקופה בת 8 שנים.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

13. לגופו של עניין מוסיף המערער כי אשתו, פאטמה, שימשה כמורשת נהיגה עבורו עוד לפני שמלאה שנה לפקיעת רישיון הנהיגה של אביו. כמו כן, על פי הוראת סעיף 7(א)(2) להסכם הניידות מורשה לנהוג ברכב גם מי שבידו רישיון נהיגה בתוקף ובלבד שהמוגבל בניידות נמצא עימו ברכב בעת הנהיגה והוא התיר לאותו אדם לנהוג. נוכח הוראה זו, לא היה זה נכון לקבוע שאחיו של המערער לא היה יכול לשמש כנהג בתקופה בה נשלל רישיון של האב ועד להוספת פאטמה כנהגת נוספת. מטעמים אלה, לא הופרו הוראות הסכם הניידות.

עיקר טענות המוסד לביטוח לאומי

14. המוסד טוען כי הסכם הניידות מתנה מפורשות את הזכות לקבלת הטבות במילוי התחייבויותיו של האפוטרופוס שמונה למוגבל בניידות ושל מורשה הנהיגה עצמו. בהתאם, מכוח הסכם הניידות, מחתים המוסד את המוגבל בניידות או את האפוטרופוס שמונה לו, וכן את מורשה הנהיגה, על כתב התחייבות בו מתחייב כל אחד מהגורמים לעדכן את המוסד על שינויים שעשויים להשפיע על הזכות לקבלת הטבות על פי ההסכם, לרבות שלילה או שינוי כלשהו בתנאי רישיון הנהיגה (סעיף 3ג לכתב ההתחייבות של מורשה הנהיגה).

המוסד טוען כי אין כל בסיס בדין לטענות המערער בדבר החובה החלה עליו לפקח על מורשה הנהיגה, ועל אביו של המערער שמונה כאפוטרופוס למערער על פי צו בית הדין השרעי. על פי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, האפוטרופוס שמונה לחסוי או לרכושו אחראי לנזק שנגרם כתוצאה מהתנהלותו, ואין המוסד צד למערכת יחסים זו. המוסד מדגיש כי לא נקבעה בהסכם הוראה המסמיכה אותו לבדוק מורשה נהיגה שהוא קרוב משפחה של המוגבל בניידות, בדומה למורשה נהיגה שאינו קרוב משפחה של המוגבל בניידות. מקרה זה אינו דומה לעניינו של מבוטח חסוי שמונה עבורו "מקבל גמלה" על פי הוראת סעיף 304 לחוק הביטוח הלאומי. במקרה זה חייב המחוקק את המוסד בקביעת כללים, ובית הדין קבע כי המוסד חב בחובת פיקוח רחבה המשתרעת גם על אפוטרופוס שמונה למבוטח חסוי. המוסד טוען עוד כי אין מקום להשוואה בין מי שמקבל גמלה על פי חוק ובין מוטב על פי הסכם הניידות על כל המשתמע מכך לעניין ההתערבות בהוראותיו. סעיף 3 להסכם מתנה מפורשות את הזכות לקבלת הטבות גם במילוי התחייבויותיו של האפוטרופוס ושל מורשה הנהיגה.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

15. בנסיבות העניין מונה אביו של המערער כאפוטרופוס לנהל את ענייניו של המערער ולשמור על האינטרסים שלו, וכן כמורשה נהיגה. אין ספק שבשני תפקידיו אלה, על האב לעמוד בכתב ההתחייבות עליו חתם. האב לא הודיע שתוקף רישיון הנהיגה שברשותו פג ביום 10.12.2002, ובכך הפר את התחייבויותיו כלפי המוסד. גם לא הוכח כי אחי המערער שימש מורשה נהיגה עד ליום נישואי המערער, ואף לא הוכח שהתקיימו בו התנאים הדרושים למנותו כמורשה נהיגה. כמו כן, פאטמה, אשתו של המערער, חתמה על כתב התחייבות כמורשתית נהיגה רק ביום 30.1.2005. העובדה כי פאטמה הוספה לפוליסת הביטוח של כלי הרכב ביום 1.12.2003 אינה ממלאת אחר הדרישות הקבועות בהסכם הניידות, לפיהן עליה לחתום על כתב התחייבות ועל המוסד לאשר את היותה מורשתית נהיגה. פעולות אלה, כאמור, לא בוצעו עד ליום 30.1.2005.

16. אשר לטענות המערער כי המוסד נמנע מלטפל בתביעתו לחידוש קצבת ניידות שהוגשה ביום 3.2.2005 והתנה את הטיפול בה בכיסוי החוב מבהיר המוסד, כי הסכם הניידות קובע מפורשות כי לא יינתן למוגבל בניידות אישור חדש להלוואה עומדת כל עוד לא החזיר למוסד את ההלוואה העומדת שקיבל בגין הרכב הקודם. לפיכך, ומשלא החזיר המערער את ההלוואה העומדת, לא הייתה לו זכות לקבלת הלוואה עומדת נוספת. בנוגע לטענות המערער כי המוסד לא הפעיל שיקול דעת בעניינו מציין המוסד כי שיקול הדעת אם לוותר על החזר הלוואה קיים רק במקרה בו המוגבל בניידות פעל על פי התחייבותו והודיע על שינויים המשפיעים על זכויותיו. אביו של המערער לא הודיע על שינויים כאמור, ואף ביקש להמשיך להיות מורשה נהיגה למרות שנהג ברכב ללא רישיון בתוקף למעלה משנתיים. בהתאם, פעל המוסד בהתאם להוראות ההסכם כאשר חייב את המערער להשיב את קצבת הניידות שקיבל שלא כדין, מיום 1.1.2003. המוסד מבהיר עוד כי נוכח הוראת סעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי קיימת לו זכות לקזז מקצבאות המשולמות למבוטח, אשר מכוחו מופעלת הוועדה לבחינת חובות. ועדה זו החליטה שלא להיעתר לבקשתו של המערער מאחר שאביו העלים מידע מן המוסד.

17. בשולי הדברים מציין המוסד כי בעבר היה קיים נוהג לדרוש ממוגבלים בניידות אחת לשנה מסמכים שונים כגון רישיון רכב ורישיון נהיגה. עקב תלונות של המוגבלים בניידות על הטרדת יתר בנושא, הופסק הנוהג. החל משנת 2012 קיים מפגש קבצים של מערכות המחשוב במוסד עם מערכות המחשוב של משרד התחבורה. במסגרת זו מקבל

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

המוסד נתונים אחת לרבעון על רישיונות נהיגה של מוגבלים בניידות או של מורשי הנהיגה מטעמים.

הדיון בערעור

18. במסגרת הדיון שהתקיים לפנינו הוצע למוסד לשקול את סכום החוב של המערער, וזאת בהתאם לסמכותו הקבועה בסעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995. במסגרת זו הוצע למוסד לבחון האם ניתן להפחית מסכום החוב הכולל אותו נדרש המערער להחזיר למוסד לפני חידוש ההלוואה העומדת ותשלומי הקצבה. בעקבות זאת הודיע המוסד כי המערער הסדיר את חובו למוסד בחודש אפריל 2011, ולאחר בחינת ענייניו אושרה תביעתו לקבלת הטבות על פי הסכם הניידות. כמו כן, החוב בגין ההלוואה העומדת נגבה ללא ריבית. לאור זאת אין מקום לשקול את הקטנת החוב.

19. בדיון תזכורת שהתקיים ביום 31.3.2014, הפנה בית הדין את המוסד לכך שמטיעוניו עולה כי ביום 30.1.2005 הודע למוסד כי אשתו של המערער היא בעלת רישיון נהיגה והוגש כתב התחייבות מטעמה. לפיכך הציע בית הדין למוסד לשקול עמדתו בנוגע לקיזוז החוב המתייחס לתקופה שמחודש ינואר 2005 ועד לחודש מאי 2005. **בהמשך להצעה זו הודיע המוסד ביום 16.7.2014 כי תקופת החוב של המשיב תקוצר, כך שהתקופה שבין חודש ינואר 2005 לחודש אפריל 2005 תנוכה מחובו של המערער.** המוסד ציין כי בחודש מאי 2005 לא שולמה למערער קצבה.

כמו כן, הפנה בית הדין את המוסד לכך שהחלטת הוועדה לבחינת חובות שניתנה בבקשת המערער לביטול החוב המיוחס לו אינה מנומקת, ואין בה ביטוי לטענות שנטענו לפניו מטעם המערער. לפיכך הציע בית הדין למוסד לשוב ולהביא את ענייניו של המערער לפני הוועדה לבחינת חובות, אשר תתייחס לנסיבות המיוחדות של המערער, שהוא חסוי הזכאי להטבות על פי הסכם הניידות, וכי מי שפעל בענייניו הינו אביו כאפוטרופסו החוקי. הוועדה התבקשה לדון בחוב שנוקף למערער. המוסד הסכים להצעת בית הדין, וענייניו של המערער הוחזר לוועדה לבחינת חובות.

החלטת הוועדה לבחינת חובות

20. ביום 30.7.2014 שבה הוועדה לבחינת חובות ודנה בענייניו של המערער. בהחלטתה התייחסה הוועדה גם להיות המערער חסוי. הוועדה ציינה כי אינה מתייחסת לטענות משפטיות שנטענו בנושא. בעיקרו של דבר קבעה הוועדה כי בעובדת היותו של זכאי

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

לגמלה חסוי וקיזומו של אפוטרופוס, אין כדי לשנות לעניין אופן הטיפול בחוב. הוועדה בוחנת את מכלול נסיבות היווצרות החוב, הליכי גביית החוב ונסיבות סוציאקונומיות של החייב. הוועדה פירטה שיקוליה ביחס לחובו של המערער בשלושת ההיבטים הרלוונטיים, וקבעה בהחלטה מנומקת כי יש לדחות את בקשתו של המערער להשבת כספים שנגבו בגין חובותיו.

אשר לתקופה בה נשללו מן המערער הטבות לפי הסכם הניידות, מיום 1.5.2005 ועד לחודש אפריל 2011 בו הוסדר החוב, ציינה הוועדה כי סמכותה לפי סעיף 315 לחוק היא אך לעניין גביית חוב. אין לוועדה סמכות לאשר תשלום גמלה במקום שהיא נשללה על ידי פקיד התביעות.

21. נוכח החלטת הוועדה הורשו הצדדים להשלים טיעוניהם בערעור טרם מתן פסק דין. הצדדים הפנו את בית הדין לטענותיהם בכתב ובעל פה וביקשו כי ינתן פסק דין על יסוד כלל החומר שבתיק.

דיון והכרעה

22. האם כדין נזקף למערער חוב בגין הטבות לפי הסכם הניידות שקיבל בתקופה שמיום 1.1.2003 ועד 31.12.2004, ובגין החזר הלוואה עומדת? האם כדין נמנע המוסד מלאשר למערער הטבות לפי הסכם הניידות לתקופה שממועד הפסקת תשלומן בפועל, במאי 2005, ועד למועד בו הסדיר המערער את חובו בחודש אפריל 2011? אלה הן השאלות העומדות להכרעתנו במסגרת הערעור, כשבבסיס טיעוני המערער בקשר לשתי השאלות מדגיש בא כוחו של המערער את היות המערער חסוי, ואת דרך הבחינה המיוחדת הנדרשת לטעמו, כאשר עומדת לביורור הפרה של הסכם הניידות שבוצעה על ידי אפוטרופוסו של החסוי.

לאחר שנתנו דעתנו לכלל החומר שהובא לפנינו במסגרת הערעור הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות. משהופרה ההתחייבות על פי הסכם הניידות כפי שניתנה על ידי אפוטרופוסו של המערער, כדין נזקף לו החוב, ובדין לא חודש תשלום ההטבות על ידי המוסד לביטוח לאומי עד למועד בו הוסדר החוב. על הטעמים העומדים ביסוד החלטתנו נעמוד בהמשך הדברים. קודם לכן, נציג בקצירת האומר עיקרים מן התשתית הנורמטיבית העומדת בבסיס קבלת ההטבות על פי הוראות הסכם הניידות.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

הסכם הניידות

23. ההסכם בדבר גמלת ניידות נועד ליתן הטבות סוציאליות לאוכלוסיית מבוטחים וזכאים העומדים בתנאי ההסכם. הסכם הניידות הוא "חוזה שנכרת בין הממשלה לבין המוסד לביטוח לאומי מתוקף פעולתם כתאגידיים ולא כגופים שלטוניים, ומקנה זכויות לצד שלישי, הוא המוגבל בניידות. נקבע, כי 'מהותו של ההסכם הוא אקט שלטוני הנתון לביקורתו של בג"צ ולא רק אופן הפעלתו על-ידי הרשות השלטונית נתון לביקורת, אלא אף תוכנו של ההסכם, באם נמצא בו פגם המצדיק התערבות'... למרות שאין הוראותיו כחוקיקת משנה, נפסק כי בית-הדין רשאי לפקח על ההסכם באותו אופן שהדבר נעשה לגבי חקיקת משנה" (עב"ל (ארצי) 1533/02 תקווה איילון - המוסד לביטוח לאומי, פד"ע מ 412, 415 (2005) וההפניות שם, ההדגשה שלי ר.ר.).

בקשר לאופיין המיוחד של הטבות לפי ההסכם בדבר גמלת ניידות נפסק כי "גמלת הניידות אינה ניתנת במסגרת הביטחון הסוציאלי במשמעות המקובלת: היא אינה ניתנת מכוח ביטוח סוציאלי, כי אין עמה מסימני ההיכר של ביטוח סוציאלי, והיא אינה ניתנת מכוח שירות סוציאלי, כי אין היא ניתנת מכוח חוק, אלא מכוח הסכם בין המוסד לביטוח לאומי לבין הממשלה - האוצר" (דיון לט/0-3 (ארצי) רחל פלס - המוסד לביטוח לאומי, פד"ע י 367, 371-370 (1979); עב"ל (ארצי) 1248/00 יששכר יהודה - המוסד לביטוח לאומי (30.6.2003), בפסקה 2; עב"ל (ארצי) 1195/02 ברוך אלרון - המוסד לביטוח לאומי (1.9.2004), בחוות דעתה של השופטת ארד (כתוארה אז)). עוד נפסק כי "פרשנותו של הסכם הניידות תיעשה בשים לב לאופיו המיוחד, שאינו בבחינת חוזה רגיל אף לא 'חוזה שלטוני' גרידא, אלא תיחשב 'פעולת הרשות מכוח הסמכה מיוחדת של המחוקק'; ההסכם יפורש בהתאם למטרתו, לאור הגיונם של דברים לטובת הצד השלישי להסכם, קרי, המוגבל בניידות; בפרשנות ההסכם ייבחנו אומד דעתם של הצדדים להסכם ואם הפעיל המוסד את הכוח שניתן לו בדרך המקובלת ובתום לב" (ראו פרשת איילון, בע" 416, ההדגשה שלי ר.ר.).

הוראות ההסכם הרלוונטיות

24. מאחר שהסיוע המוענק על ידי הסכם הניידות מוענק לנכה בלבד, ולאור העלות של הזכויות הנכללות בו והפיתוי לנצל כלי רכב של נכה המוגבל בניידות שלא לצרכיו, כולל הסכם הניידות הוראות שמטרתן להגביל את השימוש בכלי הרכב של הנכה המוגבל בניידות לצרכיו הוא, כמו גם הוראות שמטרתן למנוע ניצול לרעה של ההטבות בניידות (ראו דיון (ארצי) נה/0-76 המוסד לביטוח לאומי - עליזה טן פי, פד"ע כט 3, 8 (1995),

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

להלן: פרשת טן פי). בין הוראות אלה נמצא את הוראת סעיף 3 להסכם, העומדת בלב הדיון, המחייבת, בנסיבות בהן מדובר במוגבל בניידות שהוא חסוי, את האפוטרופוס שמונה לו וכן את מי שהוא מורשה הנהיגה של המוגבל בניידות להתחייב כלפי המוסד לביטוח לאומי למלא אחר הוראותיו של הסכם הניידות. התחייבותם כאמור מהווה תנאי להענקת ההטבות למוגבל בניידות. וכך נקבע לעניין זה בהסכם:

"התחייבויות"

3(א) מוגבל בניידות יקבל הטבות לפי הסכם זה אם הוא מוגבל בניידות לצמיתות ומתקיימות לגביו הוראות הסכם זה וכל עוד הן מתקיימות לגביו, והוא או האפוטרופוס שלו וכן מורשה הנהיגה עבורו הכל לפי הענין, מקיימים את תנאי ההתחייבות אשר נטלו על עצמם כלפי המוסד - לפי כתב התחייבות, אשר חתמו כדרישת המוסד (להלן-כתב התחייבות)" (ההדגשה שלי, ר.ר.).

בכתב ההתחייבות מתחייב האפוטרופוס להודיע למוסד לביטוח לאומי על כל שינוי העשוי להשפיע על הזכאות להטבות על פי ההסכם, לרבות שלילה התלייה או אי חידוש רישיון הנהיגה.

בסעיף 5 להסכם הניידות נמצא את התנאים לקבלת הלוואה עומדת, ובכללם הצורך בקיומו של "מורשה נהיגה" על פי הוראות ההסכם, ובסעיף 12 להסכם נקבעו העילות לדרישה להחזר הלוואה, וכך לענייננו בלשון הסעיף:

"העילות להחזר הלוואה העומדת"

12(א) המוגבל בניידות יהיה חייב להחזיר למוסד את הלוואה העומדת אם אירע אחד מאלה:
 (1) ...
 ...
 (6) חדל להתקיים או לא התקיים תנאי כלשהו מהתנאים המזכים בהלוואה עומדת על פי הסכם זה;
 (7) המוגבל בניידות או האפוטרופוס שלו או קרוב המשפחה לפי העניין הפרו את התחייבויותיהם כלפי המוסד."

מוגבל בניידות שחויב בהחזר הלוואה על יסוד הוראת ס' 12(א) כאמור, לא יקבל הלוואה חדשה לרכישת רכב כל עוד לא החזיר את חובו בגין החלוואה הקודמת. וכך בלשון סעיף 11(ג) להסכם:

"(ג) הלוואה להחלפת רכב תינתן בתנאי שהמוגבל בניידות החזיר למוסד בהתאם לאמור בסעיף 12א או 12ב להסכם זה את הלוואה העומדת שקיבל בגין הרכב הקודם."

בסעיף 12(א) להסכם מעוגנת החלטת המוסד לחייב את המערער להחזיר הלוואה עומדת עקב הפרה שהפר אביו האפוטרופוס את התחייבותו לעדכן את המוסד בדבר שלילת רישיונו. על פי הוראת סעיף 12(ג) נמנע המוסד מלאשר למערער הלוואה עומדת חדשה כל עוד לא הסדיר את חובו.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

בפרק ד' להסכם מפורטות ההוראות בדבר תשלום קצבת ניידות, לרבות הוראות הנותנות בידי המוסד עילה לדרוש החזר ההטבות או שלילתן, כאשר הפר הנכה המוגבל בניידות, האפוטרופוס או מורשה הנהיגה, את הוראות ההסכם. לפי הוראת סעיף 13 להסכם, הזכאות לקצבת ניידות נתונה למי שזכאי להלוואה עומדת. בסעיף 20 להסכם נקבעו הנסיבות בהן יופסק תשלום קצבת הניידות וזו לשון הסעיף:

"הפסקת תשלום"

20(א) תשלום קיצבת הניידות יופסק מהיום הראשון לחודש שלאחר החודש שבו

(1) ...

(3) חדל להתקיים תנאי כלשהו מהתנאים המזכים בקצבת ניידות."

זהו הסעיף מכוחו נתבע המערער להחזר תשלומים ששולמו לו בתקופה שמיום 1.1.2003 ועד 31.12.2004, תקופה בה קיבל תשלומים מכוח ההסכם אף שלא היה לו "מורשה נהיגה". בתקופה זו הפר אביו, אפוטרופוסו, את התחייבותו כלפי המוסד. לאור הוראת סעיף 13 להסכם, כל עוד לא נמצא המערער זכאי לקבלת הלוואה עומדת (עקב אי תשלום חוב), אף לא קמה לו זכאות לחידוש קצבת הניידות. בקשר לכך כבר נקבע כי "העיקרון המנחה לעניין בקשה לחידוש גמלת ניידות למיניה נוכח טיבו של הסכם הניידות כאמור, הינו כזה שלא יתכן להקים למוגבל בניידות זכאות לגמלת ניידות בטרם הגיעו הצדדים להסדר באשר לחוב גמלת הניידות" (עב"ל (ארצי) 20857-09-10 ברק תמיר – המוסד לביטוח לאומי (7.11.2011) בפסקה 3(ו), להלן: פרשת ברק תמיר).

25. הנה כי כן, על פי קביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי, קיבל המערער הטבות לפי הסכם הניידות בתקופה שמיום 1.1.2003 ועד 31.12.2004, בעת שלאביו, שהוא אפוטרופוסו, ומורשה הנהיגה שלו, לא היה רישיון נהיגה תקף. נזכיר כי במהלך הדיון בערעור, ולאור הערות בית הדין הסכים המוסד לראות את רעיית המערער כמי שהייתה מורשית נהיגה מטעמו מחודש ינואר 2005 ועד אפריל 2005, ועל רקע זה הוקטן סכום חובו של המערער. מכל מקום, בכל הקשור לתקופת החוב שנתרה במחלוקת, האב לא עדכן אודות שלילת רישיונו וזאת בניגוד להתחייבות עליה חתם, כתנאי לזכאות בנו להטבות מכוח ההסכם. דומה שעל הקביעות העובדתיות האלה אין עוד חולק, ומכל מקום לא הונח לפנינו כל טעם המצדיק התערבות בהן, לרבות בכל הקשור לטענות המערער בנוגע לרעייתו ולאחיו. כאמור, על פי הוראות הסכם הניידות, בנסיבות מעין אלה המוגבל בניידות אינו זכאי להטבות על פי ההסכם, וזאת משהאפוטרופוס הפר מחויבותו על פי כתב ההתחייבות שעליו חתם.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

26. נמצאנו למדים כי טענות המערער הן כנגד הוראות הסכם הניידות שאין בהן הוראות מיוחדות למוגבל בניידות שהוא חסוי, והן אף אינן מבחינות בינו ובין אפוטרופוס. בטענות אלה מבקש המערער מבית דין זה לקבוע זכאותו להטבות על פי ההסכם, באופן שלא יינתן תוקף לאותן הוראות בהסכם המתנות את מתן ההטבות במילוי חובות האפוטרופוס. לאמיתו של דבר, ואף שאין המערער טוען כך מפורשות, בטיעוניו טמונה טענה לפסלות ההוראות הללו שבהסכם, בהיותן, לפי השקפתנו, בלתי סבירות. השאלה הנשאלת היא האם אכן, התנאים הללו שבהסכם הניידות, המחייבים קבלת התחייבות של האפוטרופוס לצורך קבלת ההטבות על פיו, והפרת ההתחייבות המקימה עילה לשלילתן של ההטבות, הם כה בלתי סבירים כך שיש בכך כדי להצדיק ביטולם (ראו לצורך השוואה בג"ץ 516/86 גמליאל שהינו נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מד(1) 143, 148 (1989), להלן: **פרשת שהינו**, וכן ראו בפרשת **איילון**).

27. לטעמנו, אין בסיס לטיעוני המבקש כנגד הוראות ההסכם בהיבט הזה, שבו כורכת הוראותיו את המוגבל בניידות שהוא חסוי, יחדיו עם אפוטרופוס. כך בכלל, ובמיוחד שעה שמדובר בהפרת הוראות שעניינן קיומו של "מורשה נהיגה" למוגבל בניידות שהוא חסוי. ונבהיר.

כבר עמדנו על הסמכות הנתונה לבית דין זה לבחון את הוראות ההסכם בדומה לבחינת חקיקת משנה (ראו בפרשת **שהינו** ובפרשת **איילון**), לרבות אם הן עומדות במבחן הסבירות. עם זאת ובקשר לכך נקבע כי: **"בית-הדין נדרש לזהירות יתר בבואו להורות על ביטולן. במיוחד כן בענייננו, שבו נידרש וניתן אישורה של ועדה מועדוה הכנסת לכינון הוראה בהסכם או לביטולה. כלל הוא, שבית-משפט לא ימהר לשלול תוקפה של תקנה 'אלא כאמצעי אחרון, קיצוני ביותר, שבו עשוי להיגרם עוול שאין לו תקנה בדרך אחרת"**. כמו כן הובהר כי **"בית דין זה לא יתערב בשיקול הדעת המסור לרשות המינהלית, לא ישים עצמו תחת הרשות המוסמכת שהתקינה את התקנות... רק אי סבירות בדרגה גבוהה, קיצונית ביותר או מפליגה, 'עשויה להצדיק התערבות שיפוטית בתקפותה של חקיקת משנה'"** (פרשת **איילון** בע' 427 וההפניות שם).

לענייננו כאן, לא ניתן למצוא חוסר סבירות בהוראות ההסכם שעל פיהן, הפרה שהפר האפוטרופוס את הוראות ההסכם אותן התחייב למלא לעניין קיומו של מורשה נהיגה לחסוי, תשפיע על זכויות החסוי מכוחו. לא יעלה על הדעת שמוגבל בניידות ואף אם הוא חסוי יקבל הטבות מכוח הסכם ניידות, שעה שבידי מורשה הנהיגה שלו שהוא

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 12-05-10613

אפוטרופסו, אין רישיון נהיגה כדין. כמו כן אין בהוראות ההסכם לעניין זה המחייבות החזר תשלומים ששילם המוסד בגין תקופה בה לא היה בידי מורשה הנהיגה רישיון נהיגה, חוסר סבירות קיצוני מן הסוג שיבסס קביעה בדבר ביטולה של ההוראה בהסכם. לא למותר הוא להפנות בהקשר זה להוראות סעיפים 57 ו-61 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, הקובעות אחריותו של האפוטרופוס לנזק שגרם לחסוי, ועל האפשרות הנתונה לבית המשפט לפטר את האפוטרופוס אם לא קיים תפקידו כראוי (וראו לעניין מחויבותו של האפוטרופוס כלפי החסוי בע"א 4377/04 גל גורן הולצברג נ' אביבה מירז (22.7.2007); ע"א 614/84 דניאל ספיר נ' דוד אשד, פ"ד מא(2) 225 (1987)).

לא פחות חשוב מכך, ראוייה לציון הוראת סעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי המקנה למוסד שיקול דעת לעניין דרישת חוב שנוצר עקב תשלום ששולם על ידו בטעות או שלא כדין. שיקול הדעת הזה בא לידי ביטוי גם בפעולתה של הוועדה לבחינת חובות הפועלת במסגרת המוסד לביטוח לאומי, עליה נרחיב מעט בהמשך הדברים. מכל מקום ככל שיש בגביית חוב מן החסוי בנסיבות מסוימות כדי לגרום לתוצאות קשות ובלתי סבירות, על המוסד להפעיל שיקול דעתו במסגרת הוראת סעיף 315 לחוק, ולבחון אם נכון בנסיבות במקרה לדרוש החזר החוב. לבית הדין נתונה הסמכות להפעיל ביקורת שיפוטית על ההחלטה כפי שהתקבלה על ידי המוסד, לרבות במסגרת הוועדה לביטול חובות. מכל מקום כאמור, בטענה הכללית כנגד ההוראות שבהסכם המבססות שלילת הטבות מן החסוי עקב אי מילוי אפוטרופסו אחר התחייבויותיו לעניין קיומו של מורשה נהיגה לחסוי, אין כל ממש ודין להידחות.

28. המערער מוסיף וטוען כי המוסד כשל בכך שלא פיקח על אביו אפוטרופסו, שהוא מורשה הנהיגה שלו, וגם מטעם זה לא היה מקום לזקוף לו חוב, ולשלול ממנו את ההטבות על פי הוראות הסכם הניידות. יפים לעניין זה הדברים כפי שהובחרו בפרשת **ברק תמיר לפיהם: "כאן המקום להדגיש כי המוסד חי מפי מורשי הנהיגה במקרים שכאלה לגבי קיום נסיבות השוללות או מפחיתות את הגמלה המגיעה ושיעורה על פי הסכם הניידות, ולפיכך, חובת הדיווח במועד הינה הכרחית למעקב שוטף של המוסד אחר קיום תנאי הסכם הניידות"** (פרשת **ברק תמיר**, בפסקה ג3; ראו גם לעניין זה עב"ל (ארצי) 382/07 **המוסד לביטוח לאומי - סועאד חסן** (23.7.09) בפסקה 17, וכן לעניין חובת תום הלב החלה על מבקש הגמלה בפרשת **טן פי**, פסקה 9).

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

אכן, על פי הוראת סעיף 7(ג) להסכם הניידות נתונה הסמכות למוסד לבדוק, אחת לשישה חודשים אם מתקיימים במורשה נהיגה שאינו קרוב משפחה התנאים שבהסכם להגדרת מורשה נהיגה. אין בהסכם הוראה כאמור המסמיכה, לא כל שכן מחייבת את המוסד, לערוך בדיקה כזו לגבי מורשה נהיגה שהוא קרוב משפחה. ודאי שבאי-עריכת בדיקה כזו אין כדי לפטור את המוגבל בניידות, או את אפוטרופסו של החסוי מחובת תום הלב שהוא חב כלפי המוסד וממילוי אחר התחייבויותיו למילוי אחר הוראות ההסכם. דומה שבעצם העלאת הטענה כנגד המוסד בדבר אי מילוי אחר חובת הפיקוח, התהפכו היוצרות אצל מפר ההסכם, שהוא עדיין אפוטרופסו של החסוי, שחובת הדיווח מוטלת בראש ובראשונה עליו.

שיקול הדעת של המוסד לביטוח לאומי בגביית חוב

29. כאמור, המערער מדגיש את דבר היותו חסוי כמבסס ביטול החוב שנוקף לו לתקופה שמיום 1.1.2003 ועד ליום 31.12.2004. עמדנו בהרחבה על כך כי חובו של המערער נוקף לו כדין על פי הוראותיו הברורות והמפורשות של הסכם הניידות, ואף לא מצאנו ממש בטענותיו בדבר הפרה שהפר המוסד חובות פיקוח על אביו אפוטרופסו. עם זאת כבר ציינו כי למוסד לביטוח לאומי נתון שיקול דעת על פי הוראת סעיף 315 לחוק אם לעמוד על גביית מלוא החוב שנוצר או חלקו. שיקול הדעת כאמור מופעל בין השאר על ידי הוועדה לבחינת חובות הבוחנת ככלל היבטים הנוגעים לנסיבות היוצרות החוב, הליכי גביית החוב וכן נסיבות סוציאקונומיות (ראו לעניין זה החלטת הוועדה בעניינו של המערער מיום 30.7.2014). בכלל הנסיבות הרלוונטיות תעמוד לפני הוועדה גם העובדה בדבר היותו של מוגבל בניידות פלוני חסוי. וכבר נקבע כי לבית הדין נתונה הסמכות להפעיל ביקורת שיפוטית על החלטות המוסד לפי סעיף 315 לחוק (דיון (ארצי) מח/0-184 פאוזי מואסי – המוסד לביטוח לאומי, פד"ע כ 217, 221 (1989)). נמצאנו למדים כי עניינו של המערער הובא לפני הוועדה לבחינת חובות פעמים אחדות, כשפעם אחר פעם חזרה הוועדה על החלטתה כי אין לבטל את חובו של המערער או להפחיתו. בהחלטתה האחרונה מיום 30.7.2014 נתנה הוועדה פירוט לשיקוליה לרבות בדבר היותו של המערער חסוי. הוועדה מצאה כי בעצם היותו של המערער חסוי אין כדי להטות את הכף לעניין ויתור על החוב, ומה שישקול הן כלל הנסיבות הרלוונטיות. הוועדה ציינה כי לפנייה "לא הועמדו מסמכים בדבר מצבו הכלכלי של המבקש, אך מבדיקה שערכה הוועדה עולה כי בימים אלו זכאותו של המבקש לגמלאות מהמוסד הינה בסך של למעלה מ-14,000 ₪ לחודש (גמלת נפגע עבודה, ניידות ושיקום). בהתאם

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 10613-05-12

להנחיות הוועדה מדובר בהכנסה גבוהה (אף בהשוואה ליתר הפונים לוועדה). נציין כי במסגרת שיקול הדעת, הוסכם למחוק את החוב שנוצר בין חודשים 01/05 ועד 04/05, כמו כן לא נגבה כל ריבית על חוב הלוואה עומדת" (סעיף 4 להחלטת הוועדה לבחינת חובות מיום 30.7.2014). הנה כי כן, הדברים מדברים בעד עצמם. לאחר ששקלנו את כלל נסיבות העניין ועיינו בהחלטת הוועדה לא מצאנו כל עילה המצדיקה התערבות בה.

סיכומם של דברים

30. נמצאנו למדים כי בדין נזקף למערער חוב בשל אי דיווח אודות שלילת רישיון הנהיגה של אביו אפוטרופסו ששימש כמורשה נהיגה שלו. בטענות המערער לעניין הוראות הסכם הניידות לעניין זה וכנגד המוסד שנמנע מלפקח על אפוטרופסו לא מצאנו ממש. כך גם שוכנענו כי המוסד הפעיל שיקול דעת לעניין דרישת החוב, ולא מצאנו כל עילה להתערבות בשיקול הדעת. כמו כן הראינו כי שלילת ההטבות על פי הוראות הסכם הניידות עד להסדר החוב מעוגנת היטב בהוראות ההסכם ובהלכה הפסוקה. אשר על כן בדין התקבלה תביעת המוסד לביטוח לאומי כנגד המערער ודין הערעור להידחות.

סוף דבר 31.

הערעור נדחה.
אין צו להוצאות.

ניתן היום, ו' כסלו תשע"ו (18 נובמבר 2015) בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

אביטל רימון קפלן,
שופטת

סיגל דוידוב-מוטולה,
שופטת

רונית רוזנפלד,
שופטת, אב"ד

מר מיכה ינון,
נציג ציבור (מעסיקים)

מר נתן מאיר,
נציג ציבור (עובדים)